

1 969-cu ilin 14 iyulu Azərbaycanın tarixində unudulmaz günlərdən biridir. Həmin gün Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Plenumunda Heydər Əliyev Mərkəzi Komitənin birinci katibi seçilmişdir. Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin ilk günlərindən cəmiyyətdə ədalətin təmin olunması istiqamətində gələcək fəaliyyətinin konturları açıq şəkildə görünürdü. Ulu öndərin Azərbaycan KP MK-nin 5 avqust 1969-cu il tarixli plenumundakı dərin məzmunlu tənqidin çıxışı çox böyük rezonans doğurmuşdur. Plenumdakı çıxışında Heydər Əliyev həmin dövrdəki mövcud problemləri, xüsusilə dövlət idarəciliyi sistemindəki bürokratiya və korrupsiya hallarının yolverilməz olduğunu bildirərək demişdir:

"Biz ayrı-ayrı vəzifəli şəxslərin davranışında özünü bürüzə verən nəhayət hallara, pozğunluq təzahürlərinə göz yum a bilmərik. Mənəviyyat, əqləq bütün işimizə nüfuz etməlidir. Kadrları açıq-aşkar, külələrin gözü qabağında seçmək, onlar haqqında kollektivin, adamların, iş yoldaşlarının rəyini nəzərə almaq lazımdır. Yalnız belə olduqda kadrların seçilməsi və yerləşdirilməsindəki bir çox səhvlerin qarşısını almaq, həmin sahədə işimizin səviyyəsini xeyli yükseltmək olar.

...Biz rüşvetxorluq faktlarına qarşı ən qəti və amansız mübarizə aparmalı, rüşvetxorluğu doğuran səbəblərin kökünü kəsməliyik". Heydər Əliyevin bu cəsareti çıxışı sovet dövlətindəki yalançı gurultulu şüərlərə qarşı bir mövqe idi. Həmin dövr beş bir mövqe nümayiş etdirmek sözün həqiqi mənasında bir möcüzə idi. Çünkü mərkəzin icazəsi olmadan hər hansı bir sahədəki vəziyyətin təhlil edilməsi qeyri mümkün idi.

Heydər Əliyev hər cür risqə rəgmən mövcud naqışlıkları açıq deməkdən, rüşvetxorluğa, korrupsiyaya qarşı barışmaz mübarizəyə başlamaqdan çəkinmədi. Ulu öndər qısa müddədə respublikamızın iqtisadiyyatında böyük keyfiyyət dəyişikliklərinə nail oldu, Azərbaycan xammal istehsalısından qabaqcıl, müasir sənaye bazasına əvərildi. Azərbaycan az bir müddədə keçmiş SSRİ-də özünün layıqli yerini tutmağa başladı. Artıq hər bir azərbaycanlının mədəni, iqtisadi, elmi-texniki sahələrdə fəallığı sürətlə genişləndirdi. Bütün sahələrdə tədricən milli kadrlarımızın sıralarda yerlər tuturdular. Milli kadr hazırlığına ciddi əhəmiyyət verən ulu öndər azərbaycanlı tələbələrin xaricdə təhsil almamasına daim xüsusi diqqət yetirirdi. Belə ki, 1970-1980-ci illərdə keçmiş SSRİ-nin aparıcı ali məktəblərində 15 mindən artıq gənc ali təhsil almışdır. Bu mənada Heydər Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyini görən müdrik rehbər və uzaqqörən siyasetçi olduğunu sonrakı dövrlər təsdiq etdi. Ümummilli liderin bütün varlığı ilə sevdidi Azərbaycanın xoşbəxt gələcəyi uğrunda xidmətləri misilsizdir. Həyatımızın elə bir sahəsi yoxdur ki, Heydər Əliyev ora diqqət yetirməmiş olsun.

Heydər Əliyev Azərbaycanın inkişafında ictimai təşkilatların, o cümlədən həmkarlar ittifaqlarının roluna xüsusi əhəmiyyət verirdi. O, 2003-cü ilde AHİK-in II qurultayına gəlmış xarici qonaqları qəbul edərək həmkarlar ittifaqına olan münasibətini aşağıdakı sözlərlə bildirmişdir. "Mən əmək fəaliyyətə başladığım vaxtdan həmkarlar ittifaqının üzvü idim, doğrudur, bu çox çəkmədi. Ona görə ki, sonralar uzun müddət hərbi xidmətdə oldum, orada isə həmkarlar ittifaqı yox idi. Sonra mən partiya, dövlət işinə keçirildim və o

Heydər Əliyev və Həmkarlar İttifaqları

Hüseyin Qaraşov
Sosiologiya elmləri doktoru,
professor

vaxtdan bəri həmkarlar ittifaqının səliqəli üzvüyəm, üzvülük haqqını ödəyirəm, borcum yoxdur".

Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi işlədiyi zaman Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Şurasının XIV, XV, XVI qurultaylarında iştirak etmiş və böyük nitqlər söyleyərək həmin dövrlərə uyğun olaraq respublika həmkarlar ittifaqlarının vəzifələrini göstərmışdır. Azərbaycan KP MK-nin 1972-ci ilde AHİK-in XIV qurultayına gönderdiyi məktubda oxuyuruq: "Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Şurası və həmkarlar ittifaqlarının respublika komitələri həmkarlar ittifaqı təşkilatlarının işinin səviyyəsini yüksəltməli, həmkarlar ittifaqı kadrlarını özlərinə tələbkarlıq ruhunda, işdəki nöqsanlara qarşı barışmazlıq ruhunda təriyeləndirməlidir".

Artıq həmin dövrdə Azərbaycan həmkarlar ittifaqları Heydər Əliyevin göstəriş və tələblərini rehbər tutaraq, öz fəaliyyətlərində əsaslı dönüş yaratmağa başladılar. 1977-ci ilde AHİK-in XV qurultayında söylədiyi nitqində Heydər Əliyev demişdir: "Hər bir həmkarlar ittifaqı təşkilatı.....fehlələrin təşəbbüsünü müdafiə etməli, zəhmətkeşlərin ehtiyaclarının ödənilməsinə daim qayğı göstərməli.....əmək kollektivinin mübarizəsinin önündə getməlidir....kadrların düzgün seçilməsi müvəffəqiyyətin açarıdır, müvəffəqiyyət isə ən əvvəl rehbər orqanlara seçilmiş adamlardan asılıdır. Həmkarlar İttifaqı işi yaradıcılıq işidir, məsuliyyət işidir, kim etimada layiq görülüb, həmkarlar ittifaqında böyük və ya kiçik bir işə irəli əyliklər, öz prinsiplərini, düzlüyü, adamlara diqqəti münasibəti ilə kütlələrin etimadını doğrultmalıdır".

Göründüyü kimi avtoritar rejimdə belə Heydər Əliyev cəmiyyətdə Həmkarlar İttifaqlarının fəaliyyətine xüsusi əhəmiyyət verirdi. Ulu öndərin tövsiyyəsi ilə həmkarlar ittifaqı orqanlarında rehbər vəzifələrə istehsalatda bilavasitə özünü təsdiq etmiş kadrlar irəli çəkilirdi: Ağırmaşınqayırmama sənayesi işçiləri həmkarlar ittifaqı Respublika Komitəsinin sədri vəzifəsinə Keşlə Maşinqayırmaya zavodunun frezerçi briqadasının briqadı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Şamil Əliyev, Neft və Qaz Sənayesi işçiləri həmkarlar ittifaqı Respublika Komitəsinin sədri vəzifəsinə neftçi, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı İsrail Hüseynov, Toxuculuq Sənayesi işçiləri həmkarlar ittifaqı Respublika Komitəsinin sədri vəzifəsinə Mingəçevir Toxuculuq Kombinatının usta köməkçisi, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Yaqub Rüstəmov irəli çəkil-

mişdir.

Ümumiyyətlə demək olar ki, həmin dövrdə ulu öndərin tövsiyyələri rehbər tutularaq əmək kollektivləri həmkarlar ittifaqına rehbər vəzifələrə qabaqcıl əmək adamların namizədliyini irəli sürürdü. İlk vaxtlardan Heydər Əliyev respublikamızda həmin dövrdə həmkarlar ittifaqı işinin tərkib hissəsi olan kurort sahəsinin inkişafına da xüsusi diqqət yetirmiştir. Onun təşəbbüsü ilə keçmiş SSRİ Nazirlər Soveti 1970-1980-ci illərdə Azərbaycanda bu sahənin inkişafı üçün xüsusi qərarlar qəbul etmişdir. 1982-ci ildə AHİK-in XVI qurultayındakı söylədiyi nitqində Heydər Əliyev demişdir: "Həmkarlar İttifaqlarının başlıca vəzifələrindən biri əmək adamlarının hüquqlarını və mənafeyini qorumaq, istehsalatda demokratiya prinsiplərini inkişaf etdirməkdir..... Bütün münəaqışlarda principial mövqe tutmaq, əmək adamının da, dövlətin də mənafeyini ciddi suradə qorumaq həmkarlar ittifaqlarının borcudur".

Həmin ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini təyin edilmişdir. SSRİ rehbərliyində işlədiyi dövrdə də Heydər Əliyev əmək adamlarının mənafeyini hər şeydən uca tutaraq, həmkarlar ittifaqının fəaliyyətini daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. Bununla əlaqədar SSRİ rehbərliyində təmsil olunan şəxslərdən biri - keçmiş Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvü E.K. Liqaçov yazır: "1986-ci ildə SSRİ Ali Sovetində Əmək kollektivləri haqqında qanun qəbul edilərkən, Heydər Əliyev müəssisələrin idarə olunmasına əmək kollektivlərinin hüquqlarını müdafiə etdi. O, əmək kollektivlərinin həyatında həmkarlar ittifaqlarının hüquqlarının azaldılmasının əleyhinə qətiyyətlə çıxış etdi. İşçini işdən azad edərkən həmkarlar ittifaqlarının razılığının mütləq olması madəsinin əmək qanunvericiliyində öz əksini tapmasında Heydər Əliyevin böyük rolu oldu".

1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri, oktyabr ayında isə respublikanın Prezidenti vəzifəsinə seçilən Heydər Əliyevin bila vasitə diqqəti və qayğısı sayəsində hər bir sahədə olduğu kimi Azərbaycan həmkarlar ittifaqlarının həyatında da yeni mərhələ başlandı.

Heydər Əliyevin 2-ci dəfə hakimiyətə gəlisiñdən sonra Azərbaycan demokratik hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruçuluğunu özünün inkişaf yolu seçdi. Həmkarlar ittifaqına olan ögey münasibət, təzyiqlər arxada qaldı, respublikada həmkarlar ittifaqı hərəkatı yeni bir mərhələye qədəm qoydu. 1993-cü il 9 iyulda Nazirlər Kabinetli ilə əmək və sosial-iqtisadi məsələlər üzrə Baş saziş qəbul edildi. Sosial tərəfdəşliyin subyektləri arasında sosial əmək münasibətlərinin formallaşmasının əsası qoyuldu. AHİK-in beynəlxalq əlaqələri şürtə genişlənməyə başladı.

24 fevral 1994-cü ildə cəmiyyətdə həmkarlar ittifaqının statusunu müəyyənləşdirən "Həmkarlar İttifaqları haqqında" Qanun qəbul edildi. Göründüyü kimi,

Heydər Əliyev prezidentliyinin ilk yarımlı ilində bu qanunu imzalayıb.

Respublikamızın Prezidenti cənab İlham Əliyevin AHİK-in III qurultayının işti rakçılarına göndərdiyi təbrik məktubunda deyildiyi kimi "Respublikamızı dərin sosial-iqtisadi və siyasi böhrandan çıxaran ümummilli liderimiz Heydər Əliyev həmkarlar təşkilatlarını müxtəlif siyasi qüvvələrin təsirindən qorumuş, öz missiyasının yerine yetirilməsinə lazımi şərait yaratmışdır. Onların uzun illər ərzində formallaşmış maddi-texniki bazasının dağıldımasının qarşısı alınmış, vətəndaş cəmiyyətində yad olan inzibati-amirlik metodlarından imtina edilmiş, demokratik idarəciliyin prinsiplərinə əsaslanan Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının möhkəmlənməsinə dəstək verilmişdir".

Heydər Əliyev respublikamızın en çətin anlarında belə sosial-iqtisadi məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. 20 may 1994-cü ildə Əhalinin sosial müdafiəsini gücləndirmək və iqtisadiyyatın maliyyə vəziyyətini sabitləşməsini təmin etmək tədbirlərinə həsr olmuş müşavirədə Ulu Öndərimiz demişdir: "Biz respublikanın sosial-iqtisadi məsələləri ile daim məşğul oluruq... Hesab edirik ki, bu respublikamızın müstəqilliyini möhkəmləndirmək və əhalinin rifah halını getdə yaxşılaşdırmaq üçün strateji xətdir, yoldur. Bu yol sərbəst bazar iqtisadiyyatı, sərbəstləşdirmə proseslərinin davam etdirilməsi, sahibkarlığın, təşəbbüskarlığın geniş imkanlar yaradılması yoludur".

Heydər Əliyev bu sahədə həmkarlar ittifaqlarının fəaliyyətinə xüsusi əhəmiyyət verir. 1998-ci ildə keçirilmiş AHİK-in I qurultayına ünvanlaşdırılmış təbrik məktubunda oxuyuruq: "Yeni mərhələdə həmkarlar ittifaqları əmək adamlarının kütlevi və müstəqil təşkilatına çevrilərək, onların iş şəraitinin yaxşılaşdırılması, əməyin təşkili, iqtisadi hüquqlarının qorunması, sosial müdafiə problemlərinin həll edilməsi yolunda daha böyük əzmlə çalışmalıdır".

Həmin məktubda həmkarlar ittifaqlarının beynəlxalq fəaliyyətinə xüsusi diqqət yetirən Ulu Öndərimiz yazır: "Sosial məsələlərin həlli yolunda dünyada qəbul olunmuş standartların, inkişaf etmiş ölkələrin bu sahədə müsbət təcrübəsinin mənimənilməsi və onların həmkarlar ittifaqları ilə faydalı əməkdaşlığı olduğunu bəynelxalq nüfuzunun daha da artmasında, qarşılaşdığımız sosial-iqtisadi problemlərin həllində mühüm rol oynaya bilər".

Heydər Əliyevin bu tövsiyələrini rehbər tutaraq, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları beynəlxalq əlaqələrini daha da sürətlə inkişaf etdirirdi. 2001-ci ilin noyabr ayında AHİK Beynəlxalq Azad Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasına bərabər həqiqi üz qəbul olunmuşdur. Bu təşkilatın xətt ilə AHİK bir sıra tədbirlərin təşkilatçısı və iştirakçı olmuşdur. Azərbaycan həmkarlar ittifaqları Beynəlxalq Əmək Təşkilatının keçirdiyi bütün tədbirlərdə iştirak edərək, həmkarlar ittifaqlarının və onun üzvlərinin hüquqlarının qorunması, sahibkarlarla və hökumətlə münasibətlər sahəsində təşkilatın tövsiyə və konvensiyalarından istenilən səviyyədə istifadə edir.